



## Gıda Güvenliğinde Sosyal İstenirlik Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması (Social Desirability Scale in Food Safety: A Scale Development Study)

Cem Oktay GÜZELLER<sup>a</sup>, \*Gaye KIZILCALIOĞLU<sup>b</sup>

<sup>a</sup> Akdeniz University, Faculty of Tourism, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Antalya/Turkey

<sup>b</sup> Antalya AKEV Üniversitesi University, Faculty of Art and Design, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Antalya/Turkey

### Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 15.09.2020

Kabul Tarihi: 24.11.2020

### Anahtar Kelimeler

Sosyal istenirlik ölçeği

Gıda güvenliği

Doğrulayıcı faktör analizi

Açımlayıcı faktör analizi

Ölçek geliştirme

### Öz

Bu araştırmanın amacı gıda güvenliğine yönelik Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin geliştirilmesidir. Araştırma kapsamında Belek bölgesinde yer alan 5 yıldızlı otellerden 8 tanesi amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmış ve toplamda 351 kişiden oluşan mutfak ve F&B çalışanına ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 20 maddeden oluşan 3 faktörlü bir ölçek aracı elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan uyum iyiliği değerlerinin üçboyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin iyi uyum verdiğini göstermektedir. Ölçeğin faktör yükleri .406 ile .898 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ölçeğin tamamı için .821, pozitif kendini kaldırma .867, izlenim yönetimi .844 ve negatif kendini kandırma faktörü için 0,907'dir. Bu sonuçlara göre Gıda Güvenliğine yönelik geliştirilmiş olan Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenilebilir.

### Keywords

Social desirability scale

Food safety

Confirmatory factor analysis

Exploratory factor analysis

Scale development

### Abstract

The aim of this research is to develop the Social Desirability Scale in food safety. Within the scope of the research, 8 of the 5-star hotels in Belek region were determined by purposeful sampling technique. The questionnaire technique was used as the data collection technique, and a total of 351 kitchen and F&B employees were reached. Exploratory factor analysis demonstrated that the scale yielded 3 factors consisting of 20 items. The fit index values which obtained from confirmatory factor analysis showed that the social desirability model fitted well. The factor loads of the scale range between .406 and .898. The Cronbach Alpha value of the scale is .821 for the whole scale, .867 for positive self-deception, .844 for impression management, and .907 for a negative self-deception factor. According to these results, it can be said that the Social Desirability Scale developed for Food Safety is a valid and reliable measurement tool.

### Makalenin Türü

Ölçek Geliştirme

\* Sorumlu Yazar

E-posta: gaye.kizilcalioglu@akev.edu.tr (G. Kızılcalıoğlu)

DOI: 10.21325/jotags.2020.742

## GİRİŞ

Gıda, insanların en önemli rutinlerinden ve aynı zamanda Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde karşılanması gereken ilk ihtiyaçlardan biridir (Maslow, 1970). Günümüzde kadınların iş hayatında yer alma oranının artması, çift kariyerli eşlerin varlığı, zaman kısıtlılığı, ücretlerdeki artış ve boş zamanların artması ve buna bağlı olarak daha fazla insanın tatile çıkması gibi nedenlerle her geçen gün daha fazla insan, evleri dışında bir yerde yemek yemektedir (Akarçay & Suğur, 2015). Bu durum gıda güvenliğinin önemini ortaya çıkarmaktadır (Webb, 2015). Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2015 yılında yayınladığı rapora göre, 200'den fazla hastalık güvenli olmayan gıda ve içme suyundan kaynaklanmakta ve bu hastalıklar yılda 1,5 milyon kişinin ölümüyle sonuçlanmaktadır. Ölümle sonuçlanmayan durumlarda ise kanser gibi kalıcı sorunlara neden olabilmektedir (Healey, 2016). Özellikle son yıllarda uluslararası düzeyde meydana gelen salgınlar (Deli dana hastalığı, Dioxin, Salmonella, E.Coli, Covid19) gıda güvenliğinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır (Matthews, 2014). Gıda kaynaklı hastalıklar halk sağlığını tehdit etmekle kalmamakta aynı zamanda bu hastalıklarla mücadele etmek ülkeler için de ek bir maliyet unsuru oluşturmaktadır (Hammoudi, Grazia, Surry & Traversac, 2015). Bu hastalıkların çoğu hijyen eksikliğinden ya da gıda güvenliği konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Jespersen, MacLaurin & Vlerick, 2017). Özellikle oteller gibi toplu yiyeceklerin üretildiği mutfaklar ağırladıkları misafir sayısı açısından değerlendirildiğinde gıda güvenliği hayati önem taşımaktadır. Ancak bu önemine rağmen insanlar genelde kendilerini hatalı bulmamakta ve bir hata ortada varsa da onu kapatmaya eğilimlidirler. Benzer şekilde insanlar genellikle ölçme aracının maddelerine yanıt verirken kendi benliklerini korumaya yönelmektedirler (Fisher, 1993). Benlik bilinci gerçekte var olana değil kişinin kendini nasıl gördüğüne dayanmaktadır. Bu nedenle kişinin kendini olduğundan daha iyi ya da daha kötü bulması mümkündür (Cüceloğlu, 2016).

Bu bağlamda ilk kez Meehl & Hathaway tarafından (1946) ortaya çıkarılan Sosyal İstenirlik, bu araştırma ile gıda güvenliği ile ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın amacı, Antalya Belek bölgesinde faaliyet gösteren beş yıldızlı otel işletmelerinin mutfak ve F&B departmanı çalışanlarının gıda güvenliği ile ilgili bir değerlendirme yapıldığında, ölçme aracının maddelerine yanıt verirken cevapların gerçek tutum ve davranışları mı yoksa toplum tarafından kabul görme ve sevilme ihtiyacından dolayı istenilen cevapları mı verdiklerini tespit etmektir. Bir diğer ifadeyle cevaplardaki sosyal istenirlik bozukluğu düzeyini belirlemektir. Bu kapsamda araştırmanın bir diğer amacı Sosyal Bilimler alanında kullanılacak gıda güvenliğinde sosyal istenirlik düzeyini belirleyebilecek bir ölçme aracı geliştirilmesidir.

### Gıda Güvenliği Kavramı

Gıda güvenliği, herhangi bir gıdadaki kimyasal, fiziksel ya da biyolojik tehlikeler ile ilgilidir (Raspor, Jevsnič & Ambrožič, 2016). Kimyasal tehlikeler; pestisitler, toksik maddeler ve gıda katkı maddeleri gibi maddelerden, fiziksel tehlikeler; fiziksel olarak gıdaya dahil olmuş istenmeyen yabancı maddelerden, biyolojik tehlikeler ise; bakteri, virüs, mantar, parazit ve küf gibi patojenlerden oluşmaktadır (Knowles, 2002; Tayar & Kılıç, 2014). Bu bağlamda güvenli gıda besin değerini kaybetmemiş, fiziksel, kimyasal ve biyolojik olarak kirlenmemiş olan, tüketim sonucunda halk sağlığını tehlikeye düşürme riski taşımayan, yenilebilmeye uygun olan gıdayı kapsamaktadır (Schmidt & Rodrick, 2003; Koçak, 2010; Ramswamy, 2015).

Gıda hammaddesinin elde edilmesi, işlenmesi, depolanması ve taşınması gıda güvenliği zincirini oluşturmaktadır. Gıda güvenliği gıdanın üretim yerinden ayrılıp tüketilene kadar sağlıklı ve kusursuz bir süreç geçirmesidir (Tayar &

Kılıç, 2014). Gıda güvenliğinin tehlikeye düşmesi gıdanın sofraya gelinceye kadarki herhangi bir aşamasında ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle şeffaflık ve izlenebilirlik son derece önemli hale gelmektedir (Raspor, Jevsnik & Ambrožič, 2016).

Gıda güvenliğinin kuşkusuz en önemli ögesi insandır. Gıda işletmelerinin bünyesinde yer alan işgörenlerin gıda güvenliği konusunda kendi gerçeklerini değil; toplum tarafından istenilen yanıtları vermesi gıda güvenliğini riske atan bir diğer faktördür. Yemeğin sofraya gelinceye kadar geçirdiği aşamalar düşünülürse gıda pek çok açıdan tehdit taşımaktadır. Örneğin, gıda iyi bir çiftlik ürünü olsa dahi depolama ve nakliye işlemleri sırasında prosedürüne uygun hareket edilmezse bozulabilmektedir (Healey, 2016). Bu nedenle gıda güvenliği gibi hayati değer taşıyan bir konunun değerlendirilmesinde verilen cevapların sosyal istenirlik yanlılığına maruz kalıp kalmadığının belirlenmesi son derece önemlidir.

### **Sosyal İstenirlik Kavramı**

Sosyal istenirlik, bireyin herhangi bir ölçme aracının maddelerine cevap verirken kendi gerçekleri yerine toplum tarafından kabul edilebilir olanları cevaplandırmasıdır (Ellingson, Smith & Sackett, 2001; Richman, Kiesler, Weisband & Drasgow, 1999; Akın, 2010). Sosyal istenirlik literatürde cevap yanlılığı, toplumsal açıdan istenen yanıt, çarpık cevap ya da fazladan cevap olarak yer almaktadır (Richman, Kiesler, Weisband & Drasgow, 1999). Daha açık bir ifadeyle sosyal istenirlik pek mümkün olmayan erdemlilik halinin iddiasını, hataların reddedilmesini, güçlü yönlerin abartılmasını, kötü yönlerin hafifletilmesini, iyi bir izlenim yaratmayı ve kendini yüceltmeyi kapsamaktadır (Ones, Reiss & Viswesvaran, 1996).

Paulhus (2002) sosyal istenirliği; egoist ve ahlaki olarak iki kategori altında incelemiştir. Egoist olan kişisel kendini kayırmalardan; ahlaki olanlar toplumsal değerlerle ilgili olan konularda kendini olduğundan daha iyi göstermeyle ilgilidir (Bensch, Paulhus, Stankov & Ziegler, 2017). Sosyal istenirliğin, toplum açısından önemli olan konular hakkında daha yaygın olduğu görülmüştür (Brown-Iannuzzi, Najle & Gervais, 2018).

Bir araştırma kapsamında bireylere yapılan kişilik testleri sonucunda, bireylerin verdikleri yanıtların gerçek olmadığını tespit edilmesiyle sosyal istenirlik ilk kez bir problem olarak ortaya çıkmıştır (Meehl & Hathaway, 1946; King & Bruner, 2000). Sosyal istenirlik kavramı yalnızca iyi olma numarası yapmayı değil kötü olma numarası yapmayı da içinde barındırmaktadır. Ancak kötü numarası yapmak, iyi numarası yapmak kadar sık karşılaşılan bir davranış değildir (Edwards, 1957). Bunun nedeni genel olarak insanların özünde kendini mümkün olan en iyi şekilde göstermeye eğilimli olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda bireylerin kendisini, başkalarının gördüğünden daha iyi bulduğu düşünülmektedir (Kwan, John, Kenny, Bond & Robbins, 2004).

Bireylerin çoğu diğer insanlar üzerinde sempatik bir etki bırakmak istemektedir. Bu eğilim, öz aldatma (kendilik sunumu) ya da izlenim yönetimi olarak tanımlanmaktadır (Yousefi, Hassani & Shokri, 2009). Bireyler gerçek olmayan bir davranışı iki şekilde sergilemekte, ya bilinçsiz bir şekilde kendini kandırmakta ya da bilinçli bir şekilde rol yapmaktadırlar (Edwards, 1957). Öz aldatma, bireyin bilinçli olmadan kendini olduğundan daha iyi bulmasıdır. İzlenim yönetimi ise, bireyin kendi amaçları doğrultusunda karşısındakileri etkilemek için iyi yönlerini abartarak kötü yönlerini de hafifleterek sunmasıdır (Akın, 2010). Öz aldatmayı birey bilinçli yapmazken, izlenim yönetimi bilinçli çabaların sonucudur. Bireyin cevapları saptırması için önemli bir nedeni vardır. Birincisi birey, kendini korumak adına gerçekleri saklayabilir. İkincisi de birey, daha pozitif bir izlenim yaratmak için kendini yüceltebilir

(Williams, Rogers, Sharf, & Ros, 2019). Bu durum değerlendirme sonuçlarının geçersiz sayılmasına veya yanlış saptamaların yapılmasına neden olmaktadır.

Krumpal'a (2013) göre sosyal istenirlik, anketi cevaplayan kişinin kim olduğunu direkt belirleyen maddelerin ankette yer almamasıyla (isim, cinsiyet vb.), katılımcıların endişelerini azaltan bir açıklama yapılmasıyla, anket maddeleri oluşturulurken kontrol maddelerinin eklenmesiyle, anketin o konuyu açıklamadaki öneminden bahsedilmesiyle ve görüşmeyi yapan kişinin ön yargıları azaltma kabiliyetiyle engellenebilmektedir (Kaminski, Felfe, Schapers & Krumm, 2019). Nederhof'a göre (1985) sosyal istenirlik yanlılığından korunmak için iyi bir görüşmecinin seçimi, soruları bireyin kendisi yerine onu iyi tanıyan bir yakınına cevaplatılması, yüz yüze görüşme ve anket tekniği kullanılarak engellenebileceğini belirtmiştir.

Ones, Reiss & Visweswaran'ın (1996) işgören seçiminde kullanılan kişilik testlerinde sosyal istenirlik rolünü tespit etmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, toplumsal açıdan arzu edilen cevapları verme eğilimi, duygusal istikrar ve bireysel vicdan ile ilişkili görülmektedir. Ancak; sosyal istenirlik, okul başarısı, görev performansı, zarar verici davranışlar ve iş performansı arasında aracı ve baskılayıcı bir rol oynamamaktadır.

Sosyal istenirlik bozukluğunun görüşme, klasik anket ve bilgisayar tabanlı anketin meta analiziyle karşılaştırılması amacıyla yapılmış olan çalışmanın sonucunda her ne kadar literatür, insanların bilgisayar başında daha yalnız ve özgür oldukları için cevapları daha az çarpıtacağını ileri sürse de bu çalışmanın sonuçları literatür ile paralellik göstermemiştir. Klasik anket uygulaması ile bilgisayar tabanlı anket uygulaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yazarlar literatüre ters düşen bu sonucun anket maddelerinin içeriğinin ne olduğuna göre değişebileceğini belirtmişlerdir (Richman, Weisband, Kiesler & Drasgow, 1999).

### **Sosyal İstenirlik Ölçekleri**

Sosyal istenirlik üzerine geliştirmiş ilk ölçek, Edwards (1957) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Ölçeği'nden uyarlanan 39 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, yapılan faktör analizi sonucunda "öz-aldatma" ve "izlenim yönetimi" olarak iki faktör olarak belirlenmiştir.

Daha sonra Crowne ve Marlowe (1960) 33 maddelik doğru ya da yanlış olarak yanıtlanan bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek, kişisel ve kişilerarası davranışlara odaklanması bakımından Edwards'ın ölçeğinden ayrılmaktadır. Ölçek maddelerinde davranışlar "sık rastlanılmayan istenilen davranışlar" ile "sık rastlanılan istenilmeyen davranışlar" olarak isimlendirilmiştir. Edwards'ın ölçeğinde faktör yükleri açısından öz-aldatma; Crowne ve Marlowe ölçeğinde ise izlenim yönetimi ağır basmaktadır (Paulhus, 1991).

Paulhus (1984), Sackheim ve Gur'un Kendini ve Başkalarını Kandırma Ölçeği'nden uyarlayarak 40 maddelik Dengeli Sosyal İstenirlik Ölçeği geliştirmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçek öz aldatma (kendini kandırma) ve izlenim yönetimi olarak iki boyut olarak belirlenmiştir.

Ewert ve Galloway (2009) Çevresel bağlamda sosyal istenirliği araştırmaya yönelik yapmış oldukları çalışmada çevre ile ilgili ölçek maddelerine verilen yanıtlarda sosyal istenirliği belirlemeyi hedeflemişlerdir. Çevresel Yanlılık Ölçeği'nin izlenim yönetimine ve öz aldatma' ya (kendini kandırma) ait olan maddeleri, Paulhus (1991)'un Dengeli Sosyal İstenirlik Ölçeği'nden ve Marlowe ve Crowne'un (1960) Marlowe ve Crowne Sosyal İstenirlik Ölçeği'nden uyarlanmıştır. Ölçekte öz aldatma, pozitif ve negatif öz aldatma olarak iki faktör altında incelenmiştir.

Jespersen, MacLaurin ve Vlerick'in (2017) Gıda güvenliğinde sosyal istenirliği belirlemeye yönelik yapmış oldukları çalışmada ölçek maddeleri Ewert ve Galloway'in (2009) Çevresel İstenirlik Ölçeği'nden uyarlanarak oluşturulmuştur. Çevresel İstenirlik Ölçeği'nde olduğu gibi, faktörler pozitif öz aldatma, imaj yönetimi ve negatif kendini aldatma olarak 3 boyut olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de ilk kez Akın (2010) tarafından İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği geliştirilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 29 madde öz aldatma ve izlenim yönetimi faktörleri altında iki boyutta incelenmiştir. Sosyal istenirlik literatürde görüldüğü üzere sıklıkla öz aldatma (kendini kandırma) ve izlenim yönetimi ile ilişkilendirilmiştir.

### **Araştırmanın Yöntemi**

Bu çalışma ölçek geliştirme amacıyla yürütüldüğü için araştırma tarama desenine göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubuna, veri toplama yöntemine ve verilerin analiz yöntemine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

### **Çalışma Grubu**

Belek Turizm Yatırımcıları Birliği'ne (BETUYAB) bağlı 47 otel, 76 milletten insanları ağırlamaktadır. BETUYAB'ın 2017 yılına ilişkin Belek bölgesinde ağırladıkları turist sayısı yaklaşık 2 milyondur. Araştırma Antalya'nın Belek bölgesi yerleşkesinde yer alan beş yıldızlı otel çalışanları ile yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Belek'te yer alan 5 yıldızlı otellerin mutfak ve F& B departmanlarının çalışanları oluşturmaktadır. Bu amaçla olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden amaca dayalı örnekleme tekniği kullanılmasına karar verilmiştir.

BETUYAB üyesi 5 yıldızlı otellerden 8 otel seçilmiş ve bu 8 otelin mutfak departmanında çalışan 351 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Mutfak departmanında çalışan personelin yaklaşık %80'i erkek, %20'si kadın; %80'i 20-40 yaş aralığında; %73'ü lise mezunu; %25'i sektörde 15 yıl ve üzeri çalışanlardan oluşmaktadır.

### **Veri Toplama Aracı**

Veriler 15 Kasım 2018-30 Kasım 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Literatürde ölçek geliştirme ile ilgili farklı yöntemler mevcuttur. Bu çalışma De Vellis (2003), Tavşancıl (2006) ve Tezbaşaran (1997) tarafından önerilen Güzeller ve Doğru'nun (2012) çalışmalarında izledikleri yöntemlere göre yürütülmüştür. Ölçek maddeleri belirlenmeden önce sosyal istenirlik alanında daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Literatürde var olan Sosyal İstenirlik ölçeklerinin boyutları ve maddeleri ışığında 35 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunu sosyal bilimler alanında çalışan 5 öğretim üyesi incelemiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda 35 madde 5 basamaklı LİKERT tipi derecelendirme ölçeği olarak yazılmıştır (1=Kesinlikle katılmıyorum; 5= Kesinlikle katılıyorum şeklindedir). Katılımcılardan izin alındıktan sonra ölçme aracı uygulanmıştır.

### **Verilerin Analizi**

Analiz yapılmadan önce verilerin tek değişkenli normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,0 ile +1,0 arasında olduğu belirlenmiştir (Muthén & Kaplan, 1985) Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, çoklu bağlantı problemi olup olmadığını belirlemek için, değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve 0,90'a eşit veya daha düşük korelasyon değerlerine sahip veri seti çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermiştir (Tabachnick & Fidell, 2001). Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek

üzere KMO ve Bartlett Küresellik Testi ile belirlenmiştir. Ölçeğin faktör analizine uygunluğu test edildiğinde yapı geçerliliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde SPSS 23.0 ve doğrulayıcı faktör analizinde LISREL 8.7 paket programları kullanılmıştır. Uyum iyiliği istatistikleri incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha değerine bakılmıştır. Ölçek boyutları madde içeriğine ve literatüre göre adlandırılmıştır.

## Bulgular

Ölçek maddelerinin içeriği, faktör yükleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizine yönelik veriler Tablo 1’de sunulmuştur. Tabloya göre 1. Faktör 9 maddeden, 2. Faktör 7 maddeden ve 3. Faktör 4 maddeden oluşmaktadır. 1. Faktörün özdeğeri 5,429, 2. Faktörün özdeğeri 4,700 ve 3. Faktörün özdeğeri 2,243’tür.

**Tablo 1.** Gıda Güvenliğinde Sosyal İstenirlik Ölçeği

Maddeler	İfadeler	Pozitif kendini kandırma	İzlenim yönetimi	Negatif kendini kandırma
S14	Gıda güvenliği konusunda yasaları çiğnemem.	,836		
S17	Gıda güvenliğinin hayati önem taşıdığını düşünüyorum.	,794		
S16	Duygularımın gıda güvenliği konusundaki görüşlerimi etkilemesine izin vermem.	,782		
S13	Gıda güvenliği konusunda hatalı bir davranışta bulunursam, bunu kabul ederim.	,777		
S15	İşyerinde her zaman ellerimi yıkarım.	,766		
S12	İş kıyafetlerim konusunda her zaman özenli ve titizimdir.	,726		
S10	Gıda güvenliği konusunda motive edilmek işlerimi kolaylaştırır.	,618		
S9	İşyerinde gıda güvenliği konusunda benden farklı düşünen insanları anlamaya çalışırım.	,615		
S5	Gıda güvenliği konusundaki hükümet politikalarının tam olarak nelerden oluşması gerektiğini biliyorum.	,406		
S32	Gıda güvenliği konusunda mecbur kalırsam yalan söyleyebilirim.		,898	
S34	Gıda güvenliğiyle ilgili davranışlarım konusunda dürüst değilim.		,888	
S33	Hiç kimsenin anlamayacağından emin olursam gıda güvenliğini riske atabilirim.		,877	
S35	Gıda güvenliğiyle ilgili bir konu hakkında, konuyu bilmiyorum olsam da biliyormuş gibi davranırım.		,856	
S30	Bazı alışkanlıklarım gıda güvenliği ilkelerine aykırı olsa dahi vazgeçmek zor olabiliyor.		,720	
S25	Gıda güvenliği konusunda bir hata yaparsam üstünü kapatmaya çalışırım.		,671	
S29	Gıda güvenliği konusunda kendi yöntemlerimi uygulamak konusunda ısrarcı olabiliyorum.		,646	
S18	Gıda güvenliği konusunda benimle aynı düşüncelere sahip olmayan insanlara karşı kötü bir şey söylemem.			,824
S19	Gıda güvenliği konusunda insanların benden farklı düşünmesi beni üzmez.			,815
S20	Gıda güvenliği konusunda insanların görüşlerini etkilemeye çalışmam.			,795
S22	Mantığımınla çelişse bile gıda güvenliği konusunda şeflerim ne isterse onu yaparım.			,769
Özdeğer		5,429	4,700	2,243
Açıklanan varyans oranı		27,147	23,499	11,216

Tablo 1 incelendiğinde her bir maddenin korelasyon puanlarının 0,40 ile 0,89 arasında değiştiği görülmektedir. Elde edilen faktörler 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Pozitif kendini kandırma faktörünün özdeğeri 5,429 ve varyans

açıklama oranı 27,147'dir. İzlenim yönetimi faktörünün özdeğeri 4,700 ve varyans açıklama oranı 23,499'dur. Negatif kendini kandırma faktörünün özdeğeri 2,243 ve varyans açıklama oranı 11,216'dır.

## Gıda Güvenliğinde Sosyal İstenirlik Ölçeğinin Yapı Geçerliliği

### Açımlayıcı Faktör Analizi

Gıda güvenliğine yönelik geliştirilen sosyal istenirlik ölçeğinin açımlayıcı faktör analizine uygunluğunu belirlemek üzere KMO ve Bartlett Küresellik testi uygulanmıştır. KMO değeri 0,881 ve  $\chi^2 = 6766,957$ ,  $p = 0,000$  olarak tespit edilmiştir. KMO değerinin 0,60 ve üzeri olması ve Bartlett Küresellik testinin anlamlı çıkması sonucunda faktör analizinin yapılmasını mümkün kılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2001). Döndürülmemiş faktör analizi ile özdeğerleri 1'den büyük olan 7 faktöre ulaşılmaktadır. Ancak Bileşenler Tablosunda 3 faktör olarak görülmektedir. Ölçek maddeleri 35 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin faktör yüklerinin en az 0,40 olması ve iki madde arası faktör yükleri farkının 0,10 olması ve faktörlerin özdeğerinin 1'den büyük olması kriterleri oluşturmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Kriterlere uymayan 15 madde ölçekten çıkarılmıştır. Varimax döndürme yöntemi kullanılarak elde edilen 3 faktör toplam varyansın %61.862'sini açıklamaktadır. Bu değer gıda güvenliğine yönelik sosyal istenirlik ölçeğinin açıklama gücünün iyi olduğunu göstermektedir.

### Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen 3 faktör ve 20 madde, modelin veri seti ile uyumunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizine tabii tutulmuştur. DFA için LISREL 8.7 yazılımı kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde (ki-kare iyiliği,  $\chi^2$ ), normlu uyum indeksi, (NFI), bağıl uyum indeksi, (RFI), karşılaştırmalı uyum indeksi, (CFI), uyum iyiliği indeksi, (GFI), ayarlanmış uyum iyiliği indeksi, (AGFI), kök ortalama kare kalıntıları, (SRMR), artımlı uyum indeksi, (IFI) ve yaklaşık kök ortalama kare hatası ve RMSEA indeksleri kullanılmıştır (Kline, 2005; Schumacker & Lomax, 2004; Şimşek, 2007). Analiz sırasında, 33 ve 32 ve 35 ve 34 maddelerinin değiştirilmesine karar verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının uyumuna ilişkin istatistikler Tablo 2'de yer almaktadır.

**Tablo 2.** Gıda Güvenliğinde Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin Uyum İyiliği Tablosu

$\chi^2$	$\chi^2/df$	P değeri	NFI	RFI	CFI	GFI	AGFI	IFI	RMSEA	RMR
502,47	3,045	0,000	0,93	0,92	0,95	0,87	0,84	0,95	0,076	0,12

Uyum iyiliği istatistikleri tablosu incelendiğinde ki kare değerinin anlamlı  $p = 0,000$  ve ki karenin serbestlik derecesine oranının 5'in altında olması gerekmektedir (Hu & Bentler, 1999). Bu çalışmada  $\chi^2/df = 3,045 < 5$ 'tir. Uyum indekslerinde GFI'nın 0,85'ten ve AGFI'nın 0,80'den yüksek olması beklenmektedir (Hu & Bentler, 1999). Bu araştırmada GFI= 0,87 ve AGFI= 0,84 olarak bulunmuştur. CFI, NFI, RFI ve IFI değerlerinin  $> 0,90$ ; RMSEA ve RMR değerlerinin ise  $< 0,08$  olması beklenmektedir. Bu araştırmada CFI=0,95, NFI=0,93 RFI= 0,92, IFI= 0,95; RMSEA= 0,076 ve RMR= 0,12 ile kabul edilebilir bir uyumun olduğunu göstermektedir. 20 maddelik ölçeğin, madde faktör yükleri ( $\lambda$ ), t değerleri, hata varyansları ve açıklanan varyanslar ( $R^2$ ) oluşan veriler Tablo 3'te gösterilmektedir.

**Tablo 3.** Madde Faktör Yükleri, T Değerleri, Hata ve Açıklanan Varyanslar Tablosu

Madde	$\lambda$	$t$	SE	$R^2$	Madde	$\lambda$	$t$	SE	$R^2$
5	0.30	5.42	0.91	0.09	19	0.86	18.58	0.27	0,73
9	0.56	10.98	0.68	0,32	20	0.75	15.44	0.44	0,56
10	0.57	11.13	0.68	0,32	22	0.62	12.05	0.62	0,38
12	0.72	15.14	0.48	0,52	25	0.63	13.00	0.60	0,40
13	0.75	15.87	0.44	0,56	29	0.48	9.34	0.77	0,23
14	0.82	18.05	0.33	0,67	30	0.69	14.51	0.52	0,48
15	0.76	16.17	0.42	0,58	32	0.90	21.41	0.19	0,81
16	0.72	15.13	0.48	0,52	33	0.88	20.91	0.22	0,78
17	0.77	16.58	0.40	0,60	34	0.91	21.87	0.17	0,83
18	0.80	16.92	0.36	0,64	35	0.87	20.52	0.23	0,77

Tablo 3'teki doğrulayıcı faktör analizine göre faktör yükleri ( $\lambda$ ) 0,30 ile 0,91 arasında değişmektedir. (Kline, 2005) Faktör yüklerinin büyük bir bölümü 0,50'den yüksektir. Tüm maddelerin t değerleri anlamlıdır. Açıklanan varyans oranları orta seviye değerine sahiptir. Doğrulayıcı faktör analizi ile, 20 maddeyi ve üç alt boyutu içeren ölçeğin son hali elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, modele dahil edilen tüm maddeler modele uymaktadır. Bu bulgular göz önüne alındığında, her bir faktörün ifadeleri doğru bir şekilde temsil ettiği ve ölçeğin yapısal geçerliliği gösterdiği söylenebilir.

### Güvenirlilik

Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ölçeğin tamamı için 0,821, pozitif kendini kaldırma faktörü için 0,867, izlenim yönetimi faktörü için 0,844 ve negatif kendini kandırma faktörü için 0,907'tür. Tüm değerler 0,8'den büyük olduğu için ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenilebilir (Schumacker & Lomax, 2004; Alpar, 2012).

### Sonuç

Bu çalışma gıda güvenliğinde sosyal istenirlik ölçeği geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Ölçeğin yapısal geçerliliği AFA ve DFA ile sınanmıştır. AFA sonucunda 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Pozitif kendini kandırma, izlenim yönetimi ve negatif kendini kandırma faktörlerinin toplam varyansı açıklama değeri %61.862'dir. Varimax rotasyon tekniği uygulanmıştır.

DFA sonucu ortaya çıkan uyum iyiliği sonucunda değerler şöyledir:  $\chi^2=502,47$ ;  $\chi^2/df=3,045$ ; P değeri=0,000; NFI=0,93; RFI=0,92; CFI=0,95; GFI=0,87; AGFI=0,84; IFI=0,95; RMSEA=0,076; RMR=0,12. Yalnızca RMR değeri 0,08'den düşük değildir. RMR değeri dışındaki tüm değerler uyum iyiliği koşulunu taşıdığı için ölçeğin uyum iyiliği kabul edilebilir düzeydedir (Hu & Bentler, 1999).

DFA sonucunda ölçeğin yapısal geçerliliği bir kez daha test edilmiştir. Sonuç olarak ölçek 3 faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Faktörler pozitif kendini kandırma, izlenim yönetimi ve negatif kendini kandırmadan oluşmaktadır. Faktörler ve faktörleri oluşturan maddeler literatür ile de uyumlu olduğundan ölçek geliştiriminin sonucu olarak gıda güvenliğinde sosyal istenirlik ölçeği 3 faktörden ve 20 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekte güvenirliliğin bir kanıtı olan Cronbach Alpha değeri 0,821'dir. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeği oluşturan 3 faktör üzerinde de Cronbach Alpha değerine bakılmış ve tüm faktörlerin 0,8'den büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle ölçeğin boyutlarının da yüksek derecede güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.



Bu ölçek gıda güvenliğinde sosyal istenirlik düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 5 yıldızlı otellerin mutfak departmanı çalışanları ile yürütülmüştür. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalar fine dining restoran çalışanları üzerinde yürütülebilir. Zincir yiyecek içecek işletmelerinin çalışanları ile karşılaştırma yapılabilir. Gastronomi öğrencilerinin gıda güvenliğinde sosyal istenirlik düzeyleri ölçülebilir. Buna ek olarak gıda güvenliğine yönelik geliştirilen sosyal istenirlik ölçeği mutfak departmanında iş yerinde istenmeyen davranışlar gibi insanlar tarafından kolaylıkla konuşulmayan ve kabul edilmeyen kavramlar üzerine de geliştirilebilir. Örneğin çalışanların toplumsal cinsiyet algısı, cam tavan, sinizm ve kayırma gibi işyerinde istenmeyen davranışlar üzerine sosyal istenirlik ölçeği geliştirilebilir.

## KAYNAKÇA

- Akarçay, E., & Suğur, N. (2015). Dışarıda yemek: Eskişehir'de yeni orta sınıfın fast-food yeme-içme örüntüleri. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 1-29.
- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Alpar, R. (2012). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik* (2. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bensch, D., Paulhus, D. L., Stankov, L., & Ziegler, M. (in press). Teasing apart overclaiming, overconfidence, and socially desirable responding. *Assessment*, 1-13. Doi: 10.1177/1073191117700268.
- Brown-Iannuzzi, J. L., Najle, M. B., & Gervais, W. M. (2018). The illusion of political tolerance: Social desirability and self-reported voting preferences. *Social Psychological and Personality Science*, 10(3), 364-373. Doi: 10.1177/1948550618760147
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri ve analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (1. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349-354. Doi: 10.1037/h0047358
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve davranışı* (28. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- De Vellis R. F. (2003). *Scale development: Theory and applications* (2nd ed.). Thousand Oaks, Ca: Sage Publications.
- Edwards, A. L. (1957). Social desirability and probability of endorsement of items in the interpersonal check list. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 55(3), 394-396. Doi:10.1037/h0048497
- Ellingson, J. E., Smith, D. B., & Sackett, P. R. (2001). Investigating the influence of social desirability on personality factor structure. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 122-133. Doi: 10.1037//0021-9010.86.1.122
- Ewert, A., & Galloway, G. (2009). Socially desirable responding in an environmental context: Development of a domain specific scale. *Environmental Education Research*, 15(1), 55-70. Doi: 10.1080/13504620802613504
- Fisher, R. J. (1993). Social desirability bias and the validity of indirect questioning. *Journal of consumer research*, 20(2), 303-315. Doi: 10.1086/209351

- Güzeller, C. O., & Doğru, M. (2012). Development of science anxiety scale for primary school students. *Social indicators research*, 109(2), 189-202. Doi: 10.1007/s11205-011-9894-6
- Hammoudi, A., Grazia, C., Surry, Y., & Traversac, J. B. (Eds.). (2015). *Food safety, market organization, trade and development*. Switzerland: Springer.
- Healey, J. (2016). *Food safety*. (1st ed.) Sydney: The Spinney Press.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: A multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55. Doi: 10.1080/10705519909540118
- Jespersen, L., MacLaurin, T., & Vlerick, P. (2017). Development and validation of a scale to capture social desirability in food safety culture. *Food Control*, 82, 42-47. Doi: 10.1016/j.foodcont.2017.06.010
- Kaminski, K., Felfe, J., Schäpers, P., & Krumm, S. (2019). A closer look at response options: Is judgment in situational judgment tests a function of the desirability of response options?. *International Journal of Selection and Assessment*, 27(1), 72-82. Doi: 10.1111/ijasa.12233
- King, M. F., & Bruner, G. C. (2000). Social desirability bias: A neglected aspect of validity testing. *Psychology & Marketing*, 17(2), 79-103. Doi: 10.1002/(SICI)1520-6793(200002)17:2<79::AID-MAR2>3.0.CO;2-0
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling: Methodology in the social sciences*. (2nd ed.) New York: The Guildford Press.
- Knowles, T. (2002). *Food safety in the hospitality industry*. (1st ed.) London: Routledge.
- Koçak, N. (2010). *Yiyecek içecek işletmelerinde gıda ve personel hijyeni* (3. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: A literature review. *Quality & Quantity*, 47(4), 2025-2047. Doi: 10.1007/s11135-011-9640-9
- Kwan, V. S., John, O. P., Kenny, D. A., Bond, M. H., & Robins, R. W. (2004). Reconceptualizing individual differences in self-enhancement bias: An interpersonal approach. *Psychological review*, 111(1), 94. Doi: 10.1037/0033-295X.111.1.94
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Matthews, K. R. (2014). *Food safety: A global perspective*. In R. Bhat & V. Gomez-Lopez (Eds.), *Practical Food Safety: Contemporary Issues and Future Directions*, (1st ed., pp.1-9). New York: John Wiley & Sons. Doi: 10.1002/9781118474563.ch1
- Meehl, P. E., & Hathaway, S. R. (1946). The K factor as a suppressor variable in the Minnesota Multiphasic Personality Inventory. *Journal of Applied Psychology*, 30(5), 525-564. Doi: 10.1037/h0053634
- Muthén, B., & Kaplan, D. (1985). A comparison of some methodologies for the factor analysis of non-normal Likert variables. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 38(2), 171-189. Doi: 10.1111/j.2044-8317.1985.tb00832.x

- Nederhof, A. J. (1985). Methods of coping with social desirability bias: A review. *European journal of social psychology, 15*(3), 263-280. Doi: 0.1002/ejsp.2420150303
- Ones, D. S., Viswesvaran, C., & Reiss, A. D. (1996). Role of social desirability in personality testing for personnel selection: The red herring. *Journal of Applied Psychology, 81*(6), 660-679. Doi: 10.1037/0021-9010.81.6.660
- Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of personality and social psychology, 46*(3), 598-609. Doi: 10.1037/0022-3514.46.3.598
- Paulhus, D. L. (1991). *Measurement and control of response bias*. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of social psychological attitudes, Vol. 1. Measures of personality and social psychological attitudes* (p. 17–59). Oxford: Gulf Professional Publishing.
- Paulhus, D. L. (2002). *Socially desirable responding: The evolution of a construct*. In H. Braun, D. N. Jackson, & D. E. Wiley (Eds.). *The role of constructs in psychological and educational measurement* (pp. 49 – 69). USA: Erlbaum.
- Ramswamy, V. B. (2015). Ethical values of food safety. In *Food Security and Food Safety for the Twenty-first Century* (pp. 33-44)., Singapore: Springer
- Raspor, P., Jevšnik, M., & Ambrožič, M. (2016). Food safety systems. In *Food Safety* (pp. 3-31). Cham: Springer.
- Richman, W. L., Kiesler, S., Weisband, S., & Drasgow, F. (1999). A meta-analytic study of social desirability distortion in computer-administered questionnaires, traditional questionnaires, and interviews. *Journal of applied psychology, 84*(5), 754-775. Doi: 10.1037/0021-9010.84.5.754
- Sackeim, H. A., & Gur, R. C. (1978). *Self-deception, self-confrontation and consciousness*. In G. E. Schwartz & D. Shapiro (Eds.), *Consciousness and self-regulation: Advances in research* (pp.139-197). New York: Plenum Press.
- Schmidt, R. H., & Rodrick, G. E. (2003). *Food safety handbook*. (28th ed.) New Jersey: John Wiley & Sons.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). (2nd ed.). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. (1. Basım). Ankara: Ekinoks.
- Williams, M. M., Rogers, R., Sharf, A. J., & Ross, C. A. (2019). Faking good: An investigation of social desirability and defensiveness in an inpatient sample with personality disorder traits. *Journal of personality assessment, 101*(3), 253-263. Doi: 10.1080/00223891.2018.1455691
- Yousefi, B., Hassani, Z., & Shokri, O. (2009). Reliability and factor validity of the 7-item social physique anxiety scale (SPAS-7) among university students in Iran. *World Journal of Sport Sciences, 2*(3), 201-204.
- Tayar, M., & Kılıç, V. (2014). *Gıda endüstrisinde hijyen ve sanitasyon*. (1. Basım). Bursa: Dora Yayınevi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS veri analizi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. (1. Baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneđi.

Webb, M. (2015). Overview of food safety standards. *In food safety, market organization, trade and development* (pp. 45-58). Cham: Springer.

## **Social Desirability Scale in Food Safety: A Scale Development Study**

**Cem Oktay GÜZELLER**

Akdeniz University, Faculty of Tourism, Antalya /Turkey

**Gaye KIZILCALIOĞLU**

Antalya AKEV Üniversitesi University, Faculty of Art and Design, Antalya /Turkey

### **Extensive Summary**

Every passing day more and more people are eating somewhere outside their homes. Taking into account international food safety standards, the materials and storage conditions used, as well as the personnel who prepare food and drinks, must comply with these principles. It also depends on whether the service personnel not to make a mistake that risks food safety when serving food products on the table. Safe food means that the food is not dangerous, suitable for eating, from the purchase of the raw material of food and beverages to the storage conditions, during the cooking of the kitchen staff and finally during the time until the service staff brings it to the table. Although food safety standards are quite clear, if the labor force studied hides what they actually do or shows that they have made rules that they do not comply with, this is very important first from the point of view of human health and from the point of view of Community Health in areas where mass nutrition is performed. Especially if employees of the kitchen and service department pretend to comply with food safety principles, it poses a huge risk. These risks are very important for public health. The importance of food safety has once again emerged in terms of increasing the risk of infectious diseases in today's pandemic conditions.

Social desirability is based on exaggerating behaviors that are considered correct in the values and judgments of society, coinciding with the structure of society, while concealing behaviors that will not be welcome in society, which will make the person difficult if they are heard and known. Emphasizing the good aspects while answering the questions and hiding the bad aspects lie in the acceptance by the society and not exclusion from the society. In the literature, social desirability has been conceptualized as self-deception and impression management. In self-deception, while individual is not aware of the distorted answers he or she gives to questions. the impression management there is a conscious effort to influence others.

When the literature is examined, social desirability is among the studies of scale development. However, studies have been added to the literature, usually through personality tests and the adaptation of scales developed in the field of psychology. When the scales developed in the literature on social desirability are examined, for example the scale developed by Edwards (1957). Adapted from Minnesota Multiphasic Personality Inventory Scale. Crowne and Marlowe (1960) presented a different perspective with the scale they developed, focusing on personal and interpersonal behaviors. Paulhus (1984) developed the Balanced Inventory of Desirable Responding Scale. Ewert and Galloway (2009) developed the social desirability scale in environmental context. Jespersen and MacLaurin developed a scale for Vlerick's (2017) determining social desirability in food safety. In Turkey, Ahmet Akin (2010) Two-Dimensional Scale was developed by social desirability. Most of the scales are 2-dimensional and consist of self-deception and impression management factors. In some, the self-deception factor takes place in two dimensions as negative and positive self-deception.

In this context, the aim of the research is to develop a measurement tool to determine whether staff working in the kitchen and service departments of hotels will be really sincere in answering questions about food safety, or give the answers they should be in order to protect or better show themselves. For this purpose, 8 of the 5-star hotels in Belek region between 15 November 2018 and 30 November 2019 were determined using the Purposeful Sampling Technique. 351 people were reached in the study, in which kitchen and service personnel were included.

When the social desirability scales in the literature are examined, it is seen that some of the scales have 3 factors and some of them have 2 factors. Within the scope of this research, the scale consists of 20 items and 3 factors. Factor names are Positive self-deception, Impression Management and Negative Self-deception, respectively. It is seen that positive and negative dimensions of self-deception are gathered under one dimension in some studies.

As a result of the exploratory factor analysis, it is seen that the factor loads vary between 0.40 and 0.89. The obtained factors are significant at the 0,01 significance level. Positive self-deception factor has an eigenvalue of 5.429 and variance explanation ratio is 27.147. The eigenvalue of the impression management factor is 4,700 and the variance explanation ratio is 23,499. The eigenvalue of the negative self-deception factor is 2,243 and the variance explanation ratio is 11,216. The total variance explanation rate is 61,862.

Confirmatory Factor Analysis was applied to test whether the scale consisting of three factors and 20 items is compatible with the data set. As a result of CFA, the P value, NFI, RFI, CFI, GFI, AGFI, IFI, RMSEA values were found as they should be, while the RMR value was found to be 0.12, although it should be <0.08. Considering other values, it can be said that the model is compatible with the data set.

The Cronbach Alpha value of the scale is 0.821 for the whole scale, 0.867 for the positive self-deception factor, 0.844 for the impression management factor, and 0.907 for the negative self-deception factor. It can be said that the scale is highly reliable since all values are greater than 0.8.

This scale development study was carried out on service and kitchen staff. In the next studies, it can be carried out in a way that includes the personnel working in all stages of food and beverage businesses from the field to the fork. In addition, self-deception and impression management factors can be used in the development of other scales. This study was carried out in 8 hotels in Belek. Because Belek is one of the tourism destinations of Turkey. Subsequent studies can be carried out in different tourism destinations in Turkey and the World.